

Pregledni rad

UDK 930.85(497.5Medveja)

911.3(497.5Medveja)

908(497.5Medveja)

DOI: 10.54130/zl.12.1.4

Goran Krapić

Gimnazija Andrije Mohorovičića Rijeka

Ulica Frana Kurelca 1, HR-51000 Rijeka

goran.krapic@skole.hr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4485-0560>

ČITANJE MED(V)EJE

Rad propituje postoji li opravdanje za povezivanje priče o Medeji s Medvejom u literaturi te može li se s pomoću nje eferentno čitati krajolik u turističke, odgojno-obrazovne i osobne svrhe. Naglasak je pritom u radu stavljen na područje kulturne geografije, s kojom povezujemo „čitanje krajolika”. Kada je riječ o literaturi, utvrđena je povezanost priče o Medeji s Medvejom u novinskim člancima različite tematike, stručnim knjigama i književnosti na hrvatskome i talijanskom jeziku. Također, valja naglasiti da se priča o Medeji pojavljuje u lovranskim turističkim izdanjima koja predstavljaju Medveju. Rad potvrđuje da za povezivanje Medeje i Medveje u literaturi postoji desetljećima duga tradicija, da je s vremenom povezivanje prihvaćeno i na talijanskome i na hrvatskom jeziku te se nudi metodološka razrada čitanja krajolika u turističke svrhe. Usto, postupak je proširen i na područje odgoja i obrazovanja te je ukazano na mogućnost ostvarivanja unutarnjega zadovoljstva koje pojedinac može osjetiti prilikom čitanja krajolika s pomoću priče o Medeji. Pritom nisu izostavljeni ni u pojedinim motivima srodni tekstovi Tatjane Jedriško Pančelat.

Ključne riječi: kulturna geografija, Medeja, Medveja, nastava književnosti, turizam

1. Uvod i metodologija istraživanja

Medveja je dio Općine Lovran, poznat po prostranoj šljunčanoj plaži koja se nalazi uz samu prometnicu, podno borove šume. Ona je prepoznatljiv lovranski simbol zastupljen u turističkim brošurama. Neizostavna je pritom priča o njezinoj povezanosti sa sudbinom čarobnice Medeje¹ (npr. Turistička zajedni-

¹ S pomoću mrežnoga izdanja *Hrvatske enciklopedije* može se utvrditi da je Medeja povezana s antičkim mitom o Argonautima, mornarima koji su, prozvani po lađi Argo, tragali za zlatnim

ca Općine Lovran 2025a).² Postavlja se pitanje postoji li za takvo povezivanje opravdanje u literaturi³ te može li se s pomoću nje „čitati krajolik” u turističke, odgojno-obrazovne i osobne svrhe.

Hipoteza je ovoga rada da je Medveja područje na koje se može primijeniti eferentno čitanje⁴ mita o Medeji, odnosno Argonautima. Nakon uvodnoga dijela u drugome će se poglavlju istražiti literatura o povezanosti Medveje i Medeje. U trećemu će se potom pokušati ponuditi „čitanje krajolika” Medveje na takav način. Nakon toga zaključit će se može li se na Medveju primijeniti eferentno čitanje u praktične svrhe – u turizmu (za što je već naslućeno da je svakodnevna pojava), nastavi i privatnome životu (vježbanje pamćenja i unutarnje zadovoljstvo). Neizostavno će pritom biti područje kulturne geografije, s kojim povezuje „čitanje krajolika”.

2. Rezultati istraživanja literature o povezanosti Medveje i Medeje

Medveja je, kako piše Igor Eterović, toponim „veće starosti”, a odnosi se na „uvalu u kojoj se smjestilo naselje istog imena” (Eterović 2018: 229).⁵ Autor

runom. Ondje su dostupne informacije o njihovu predvodniku Jazonu, koji je trebao izvršiti naizgled neizvediv zahtjev polustrica kojemu je bio smetnja – donijeti zlatno runo iz Kolhide. Iz navedenoga se izvora saznaje da polustric nije računao da će Jazonu pomagati čarobnica Medeja, s kojom će spomenuti predvodnik Argonauta započeti ljubavnu vezu. Enciklopedija otkriva da se s Medejom povezuju mnogobrojni zločini tijekom njihova bijega sa zlatnim runom i turbulentne ljubavi: bratovo ubojstvo, smrt Jazonova polustrica i Jazonove ljubavnice te, naposljetku, i sinova koje je Medeja imala s Jazonom (objašnjeno prema *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje 2025a i 2025b*).

² Stranice u turističkoj brošuri *Lovran – destinacija bogate povijesti između mora i planine* nisu numerirane te će njihov broj biti izračunan. U toj je brošuri istaknuta ljepota šljunčane plaže i čistoće mora te je ime Medveja povezano sa zaljubljenošću čarobnice Medeje u navedeni prostor, nazvan rajem (Turistička zajednica Općine Lovran 2025a: 11).

³ U obzir će se pritom uzeti neznanstvena i popularna literatura. Razmotrit će se novinski članci različite tematike, stručne knjige i književni tekstovi na hrvatskome i talijanskom jeziku. Naime, cilj rada nije dokazati stvarnu povezanost toponima Medveja s grčkim mitom, već ispitati tradicijsku prisutnost toga narativa i mogućnost njegove valorizacije u turističke, odgojno-obrazovne i osobne svrhe.

⁴ Razlikovanje eferentne i estetske točke čitanja objašnjava se u radu *Krležin Khevenhiller u nastavi: Spoj Blanchotova i Petterssonova pristupa* (Krapić 2025a: 184–185). Polazište su pritom podjela Louise Rosenblatt na dvije točke čitanja (Rosenblatt 1994: 22–47) te njihovo tumačenje u knjizi *Književnost kao prisjećanje* Lovre Škopljanca (Škopljanac 2014: 27) (Krapić 2025a: 184–185). Škopljanac piše da eferentni pristup kod Louise Rosenblatt „podrazumijeva izvlačenje, odnošenje informacija iz teksta na način da se mogu lako zapamtiti i kasnije korisno upotrijebiti”, a estetski „usredotočava[nje] na svoje osjećaje i misli tijekom čitanja” (Škopljanac 2014: 27). Valja napomenuti da se na razlikovanje dviju točaka čitanja te na navedene autore upućuje i u doktorskome radu *Književnost kao kohezijski čimbenik u gimnazijama* (Krapić 2025b: 6). U kontekstu ovoga rada priča o Medeji primijenila bi se u većoj mjeri na čitanje stvarnoga krajolika u trenutku boravka na plaži.

⁵ Igor Eterović uvrštava ga, s Ikom, Peharvom i Cesarom, među najstarije toponime Lovranštine koji su potvrđeni u arhivskim izvorima (Eterović 2018: 231).

pritom navodi ovjerene potvrde iz *Kvaderne kapitula lovranskoga* iz 16. st. (Viškanić 2002: 83, 85 i 89) te oporuka iz 18. st.⁶ (Eterović 2018: 229). Za ovaj rad potencijalno je zanimljivo i ime potoka Jaz, za koji Eterović ističe da je „vezan [...] uz stalni izvor u stijeni nedaleko od mora koji čini kraći stalni tok (potočić) koji utječe u more u medvejskoj uvali” (Eterović 2018: 230).

Slika 1. Plaža Medveja

Kao što je istaknuto u uvodnome dijelu ovoga rada, Medveja se u turističkim brošurama povezuje s mitom o Medeji. Za takvo je povezivanje pogodnije talijansko ime mjesta Medea, koje odgovara imenu grčke tragične junakinje. Carlo De Franceschi u knjizi *L'Istria: Note storiche* ističe vezu Argonauta i sjevernoga Jadrana (De Franceschi 1879: 24 i 439). O tome da takvo povezivanje u literaturi na hrvatskome jeziku nije uvijek bilo prihvaćeno, svjedoči komentar Viktora Cara Emina polovicom 20. stoljeća, nakon II. svjetskog rata. Navedeni književnik tada piše da je „[o]ko god. 1880. istarski iredentist Carlo de Franceschi objavio [...] svoje *Notizie storiche sull'Istria*, debelu knjigu, što ju je neupućena i lakovjerna talijanska iredenta ubrzo prihvatila kao neko svoje istarsko nepogrešivo evanđelje” te da „je [to] istarskim iredentistima dostajalo, da u historiju Istre uvuku i Argonaute i da po glasovitoj Medeji prozovu onu našu uvalu Medveju” (Car Emin 1955: 124). Usto, u tome trenutku, Car Emin ističe da postoji dojam „da je ta samovoljna promjena kod gdjekojih turista i upalila” (Car Emin 1955: 124). Današnja općeprihvaćenost priče svjedoči o međutjecaju i suživotu naroda na Liburniji te o otvorenosti turistima.⁷ Riječ je o zanimljivoj fikciji koja živi i u literaturi na hrvatskome jeziku. Ona se pojavljuje u novinskim člancima različite

⁶ Do detaljnijih podataka o oporukama može se doći u *Zborniku Lovranščine* (Eterović 2018: 229).

⁷ Neutralna uporaba muškoga roda u tekstu odnosit će se i na turistkinje i turiste (jednako vrijedi i za sve druge slične primjere).

tematike, stručnim knjigama i književnosti na obama jezicima. Također, naznačena je u *Istarskoj enciklopediji*: „Tal. ime (Medea) romantičarski se povezuje s Medejom i legendom o Argonautima” (Matijašić 2005: 482).

Za novinske članke mogu se kao primjeri izdvojiti tekst iz *Novoga lista* o turističkoj sezoni i tekst iz časopisa *Žmigavac* o riječkoj prometnoj povijesti. Marina Pauletić, opisujući odmor turista na šljunčanoj plaži Medveji u *Novome listu*, spominje poznatu priču o čarobnici Medeji, koja je „tijekom svojih [...] lutanja naišla na ovu prekrasnu plažu te se okupala u bistrom moru” i utjecala na to da mjesto postane „poznato diljem Grčke” te da nastane „pitoreskno naselje nazvano prema [njoj] – Medveja” (Pauletić 2022: 28). Autorica članka pritom se služi analogijom baveći se suvremenim turistima: „Slično kao i Medea, ovaj su kvarnerski biser pronašli Isabel i Eric, iako koristeći nešto modernije alate, odnosno Google Maps” (Pauletić 2022: 28). Igor Žic, pišući o riječkoj prometnoj povijesti, detaljno prepričava priču o Argonautima sa završnim dijelom o Medveji:

Napustivši Cres Medveja, Jazon i Argonauti iskrcali su se na lijepu šljunčanu plažu na obližnjem kopnu, te su tako i ne znajući mjestu podarili ime Medveja. Otoci Elektridi (Cres, Lošinj i Krk) slično tome, dobili su ime po Medjejinim suzama koje su se pretvorile u jantar (grč. elektron). Izvorno je na Kvarneru bio kraj jantarnog puta, kojim je okamenjena smola dolazila s Baltika. Tu su je preuzimali brodovi i odvozili dragocijeni [sic! dragocjeni] teret u Grčku i Egipat. (Žic 2024: 18)

Slika 2. Medvejine suze

Uz novinske članke priča se pojavljuje i u stručnim knjigama. Antun Onsea u knjizi *Opatijska čitanka: Tragovima naše prošlosti*⁸ predstavlja *Legendu o Argonautima* u kontekstu Liburnije (Onsea 2008: 26–31). Napominje da bi

⁸ Autor ističe da „[k]njiga nema pretenzija znanstvenih istraživanja” (Onsea 2008: 5).

„[l]egenda [...] htjela da je današnja Medveja dobila ime po tragičnom liku čarobnice Medeje, i da su vode s Učke, koje teku podzemnim potocima u more i izviru u obliku vruja, Medejevine suze kojima oplakuje svoje zločine” (Onsea 2008: 31).

Povezivanje Argonauta sa sjevernim Jadranom pojavljuje se i u književno-umjetničkim tekstovima. Kao primjeri mogu se izdvojiti zbirka jadranskih legendi i eseja. Dragan Ogurlić objavio je *Jadranske legende*, među kojima se nalazi i kvarnerska pod naslovom *Apsyrtides* (Ogurlić 2001: 59). Njome prepričava priču o nastanku cresko-lošinjskoga arhipelaga s pomoću završetka putovanja Argonauta (Ogurlić 2001: 59). Ipak, ne dotiče se pritom same Medveje. Njezino se imenovanje eventualno može pretpostaviti: „Medeja, koja se zaljubila u Jasona, pobjegla je s njim i njegovom družinom Argonautima prema Kvarnerskom zaljevu” (Ogurlić 2001: 59). Paolo Santarcangeli u zbirci eseja *Luka obezglavljena orla* izravno povezuje Medeju s lokalitetom Medveja:

Legenda kaže da se u vrijeme čudesnih mitova nad otokom Cresom nadvio crni oblak, a u oblaku se pojavila užarena zlatna kočija na putu prema istarskoj obali. U kočiji, kaže priča, bijaše čarobnica Medeja, Ejetova kći s otetim zlatnim runom, a uz nju, otet na još gori način, Jazon zajedno sa svitom njihovih svećenica i svećenika; pa izgleda da je Jazon, umoran od čarobnih napitaka i čarolija, ili pak od žene podosta starije od njega, Medeju ostavio upravo na tome mjestu. A kraljica je, pobješnjela od boli, na komade mačem sasjekla sinčića Absirta, rođena nevjernome mužu i vladaru, a zatim njegove komade rasula morem; bogovi su potom, izbezumljeni i samilosni istodobno, zbog tolika bijesa majke i ljubavnice, te komade pretvorili u otoke, otoke o kojima sam netom govorio i koje još uvijek zovemo Apsirtidi. Čarobničnim imenom još uvijek se zove zaljev Medveja, presvijetlo mjesto za ljetna i ružjanska kupanja. (Santarcangeli 2010: 15)

Navedeni tekstovi na različite načine pričaju priču o završnoj etapi putovanja Argonauta na sjevernome Jadranu. To i ne čudi jer je u *Istarskoj enciklopediji* napomenuto da se mit⁹ o Argonautima neprestano „mijenjao i proširivao, pribirući u sebi, uz ostalo, i sve obuhvatnije grč. znanje o sredoz. svijetu i plovidbenim pravcima” (Križman 2005: 27). Ondje stoji da mit izrijeком ne obuhvaća Istru, već se taj „prostor u toj priči iz prapov. doba našao usred mitski *integriranih* plovidbenih i kopnenih putova koji su već tada premrežili sr. Europu i dio Sredozemlja” (Križman 2005: 27). Prilikom povezivanja Medeje s Medvejom odabrani su različiti uzroci nastanka otoka ili njezinih suza. Onsea tumači da je Medeja „isjekla” već mrtvo bratovo „tijelo na komade i razbacala ih po moru”, iz čega su nastali „Apsirtovi otoci” (Onsea 2008: 31). Kao što se moglo pročitati, Santarcangeli, s druge strane, piše o Medejinu žrtvovanju sinčića (Santarcangeli 2010: 15). Motivacija je, dakle, prilično različita. U prvome je slučaju riječ o ometanju progonitelja, a u drugome o bijesu zaljubljenice. No navedene se priče podudaraju u Medejinu zadržavanju, nakon bijega od progonitelja, na sjevernome Jadranu i u imenovanjima lokaliteta.¹⁰

⁹ Književnoteorijski pojmovi mit i legenda upotrijebljeni su prema literaturi u kojoj se pojavljuju.

¹⁰ Važno je, naravno, još jednom napomenuti da izravno spominjanje Kvarnera u kontekstu navedene priče nije nužno. No u ovome je radu pažnja usmjerena na autore povezane s navedenim prostorom. Stephen Fry, primjerice, piše da je Argo plovio „zemljama koje se danas nazivaju

Kao što se može primijetiti, pregled neznanstvene literature potkrepljuje tradicijsko povezivanje toponima Medveja s grčkim mitom. No treba imati na umu fikcionalnost toga narativa, koji nije znanstveno utemeljen. On proizlazi ponajprije iz sličnosti imena lokaliteta i antičke (anti)junakinje.

Povezivanje antičke čarobnice Medeje i Medveje nije jedino književno-umjetničko tumačenje nastanka te plaže na hrvatskome jeziku. Tatjana Jedriško Pančelat u tekstu *Vilina Medveja* (Jedriško Pančelat 1999: 98–99), primjerice, podrijetlo toga imena povezuje s početkom sadnje maruna s pomoću vilinskoga praha. Taj prah, prema priči, s vremenom mijenjaju *žajice* i *veje* (lišće). Naime, marune vile, razočarane u ljude, počinju skrivati „med veja” (Jedriško Pančelat 1999: 98). Drugi autoričin tekst *Legenda o Medveji* opisuje ljubav „*ribara toplog srca i mlade podanice kraljice Medveje*” (Jedriško Pančelat 1996: 17). Grubu je podanicu, koja je iznevjerila ribara, kraljica Medveja, prema spomenutoj legendi koju zapisuje Tatjana Jedriško Pančelat, proklela na lutanje planinom i plač: „*Teške suze uklete djevojke dubile su svojom silinom korito sve do mora, gdje su se spajale sa suzama nesretnog ribara*” (Jedriško Pančelat 1996: 17). U potonjemu se slučaju jasno može uočiti povezanost motiva suza i potoka s onima iz ranije navedenih priča o Medeji.

Nakon razmatranja priča o povezanosti Medeje i Medveje te digresije o tekstovima Tatjane Jedriško Pančelat, koji na drukčiji, povremeno srodan način tumače nastanak lokaliteta (primjerice, fantastična potka prisutna je u obama slučajevima, kao i plač koji uzrokuje potok u drugome), uslijedit će čitanje stvarnoga krajolika. Polazište će pritom, kao što je najavljeno, biti priča o Medeji.

3. Povezivanje priče o Medeji s čitanjem krajolika Medveje

Podlogu za ovaj rad omogućuje područje kulturne geografije, najviše ideja „čitanja krajolika”. Cijelo je područje, kao i samu vrstu čitanja, opisala Laura Šakaja u knjizi *Uvod u kulturnu geografiju* (Šakaja 2015).¹¹ Autorica je istaknula da se „[t]radicija razumijevanja krajolika kao zapisa može [...] pratiti od njemačke *Landschaftskunde* i Berkeleyske škole” te da su njihovi predstavnici „gledali [...] na krajolik kao na zapis, otisak prošlih ljudskih aktivnosti” (Šakaja 2015: 97–98). Autorica sažima „aksiome za čitanje krajolika” Piercea F. Lewisa

Bugarska, Rumunjska, Mađarska i Slovenija” (Fry 2021: 232). Pritom je zanimljiva njegova napomena o Jazonovu utemeljenju Ljubljane te o ubojstvu zmaja. To je biće, kako dalje navodi Fry, postalo „znamen grada”, a sama je priča „kristijanizirana” te je Jazonovu ulogu preuzeo sv. Juraj (Fry 2021: 232). Za područje Lovrana ta priča također može biti zanimljiva te u kontekstu ovoga rada (u turizmu, nastavi i osobnim misaonim putovanjima) povezana s Argonautima. Naime, opće je poznato da je sv. Juraj lovranski zaštitnik.

¹¹ Autor ovoga rada mogućnosti je kulturne geografije i knjigu Laure Šakaje (Šakaje 2015) detaljno predstavio u doktorskome radu *Književnost kao kohezijski čimbenik u gimnazijama* (Krapić 2025b: 103–112). Također, ona mu je bila važno polazište u suautorskome radu *Slikovnica „Zlatarovo zlato” Zdenka Bašića i Tanje Konforta, kulturna geografija i poučavanje književnosti*, koji je usmeno izložen (Krapić i Krapić 2025) te je u pripremi njegova pisana inačica za objavu.

(Lewis 1979; Šakaja 2015: 99–100). Za ovaj su rad posebno važni oni koji ukazuju na „regionalne razlike” i „neakademsk[u] literatur[u]” (Šakaja 2015: 99). Naime, regionalne razlike mogu povezivati narode ili, pak, u kriznim vremenima biti kamen spoticanja. Tomu je moguće svjedočiti na primjeru prihvaćanja veze Medeje i Medveje u literaturi na talijanskome i hrvatskom jeziku. Također, u radu je citirana neakademska literatura. S radom je usko povezana i tematika toponimije, o kojoj Šakaja također piše u svojoj knjizi. Autorica ističe da „[t]oponimija može upućivati na značajke neposrednoga okoliša, na važne događaje, osobna iskustva ili kolektivnu baštinu” te da je „[i]me mjesta najvažniji [...] njegov simbol” (Šakaja 2015: 196). To će se lako moći zaključiti i na primjeru Medveje, čije se hrvatsko i talijansko ime Medea u pričama povezuje, kao što je navedeno, s antičkom (anti)junakinjom Medejom ili u tekstovima Tatjane Jedriško Pančelat vilom Medvejom, kraljicom Medvejom ili liščem (čakavski *veje*) (Jedriško Pančelat 1996, 1999). Navedenomu svakako treba dodati dio knjige L. Šakaje koji se izravno bavi odnosom književnosti i mjesta; u ovome slučaju ponajprije potpoglavlja *Književnost kao geografski resurs* (Šakaja 2015: 253–256) i *Književnost i osjećaj mjesta* (Šakaja 2015: 256–259). U potonjemu važnu ulogu ima ljepota Medveje koja je istaknuta u pričama te koju bi čitatelji uistinu mogli doživjeti na stvarnome lokalitetu. Također, važan je i dio potpoglavlja *Reprezentacije književnosti u prostoru* (Šakaja 2015: 268–271) u kojemu stoji da „[m]jesta poznata iz književnosti privlače turiste i donose prihod” (Šakaja 2015: 270). Sasvim je jasno da priča o povezanosti Medeje i Medveje u turizmu ima za cilj dolazak turista. Naime, antički je mit o Argonautima poznat širom svijeta te je privlačna pomisao da se barem u izmaštanoj, proširenoj inačici djelomično odigrao upravo na tome lokalitetu.

Već primjeri iz turizma pokazuju kako je moguće priču o Medeji povezati s Medvejom. U uvodnome je dijelu rada istaknut tekst iz recentne lovranske turističke brošure (Turistička zajednica Općine Lovran 2025a: 11). Ta je veza naglašena i na službenoj mrežnoj stranici Turističke zajednice Općine Lovran:

Čarobnica Medea, kćer [sic! kći] boga sunca Heliosa i žena slavnog Jasona koji je s Argonautima tražio zlatno runo, prema grčkoj je predaji u svojim lutanjima naišla na prekrasnu plažu. Nije joj mogla odoljeti i okupala se u kristalno čistom moru. Legenda kaže kako je to mjesto postalo poznato diljem grčkih zemalja i oko njega je niknulo živopisno naselje.

Grci su odavno odselili s ovih obala na kojima su nekad uzgajali vinovu lozu. Medea je ostala živjeti u literaturi i mitovima. No prekrasna plaža i mjesto Medveja, navodno nazvani po čarobnici, još uvijek plijene pažnju svakoga tko se okupa u kristalno čistom moru. (Turistička zajednica Općine Lovran 2025b)

Isticanje navedene priče u turističke svrhe prvi je korak prema literarizaciji prostora u mislima turista. Oni koji poznaju barem jednu inačicu antičke priče mogu vizualizirati događaje na licu mjesta, dok se drugi mogu potencijalno zainteresirati za daljnje istraživanje – npr. posuđivanje Euripidove drame¹² (Euripid

¹² Pritom valja naglasiti da Euripidova tragedija dijelu srednjoškolaca (u kasnijemu dijelu rada) može biti poznata s nastave književnosti (ovisno o nastavnikovu odabiru književnih tekstova u

Slika 3. Ptice na plaži

2004), knjige Stephena Frya o antičkim junacima (Fry 2021), u radu navedenih tekstova autora koji pišu na hrvatskome ili talijanskom jeziku te pretraživanje mrežnih stranica. Daljnjim koracima koje turistički djelatnici mogu izvesti pričaće se dulje zadržati u mislima većega broja turista i lokalnoga stanovništva te potaknuti raspravu o knjigama i čitanju. Zanimljivo vođeno „čitanje krajolika” u tome bi slučaju bilo dodatan kulturni sadržaj tijekom turističke sezone. Ono može podrazumijevati organizirane događaje ili se suptilno uklopiti u odmor na plaži. Naime, zanimljive smjernice i informacije mogu biti dostupne s pomoću QR kodova ili audioslušalica. Uspješna rješenja upoznavanja drugih dijelova mjesta na zabavan način već postoje. Primjerice, u Lovranu je zaživio projekt *Oči Lovrana*, gdje plastične oči, pažljivo uklopljene u prostor, upućuju na istraživanje lokaliteta i posjećivanje mrežne stranice s detaljnim informacijama (Oči Lovrana 2025). Smjernice za turiste u ovome slučaju trebale bi sadržavati upute povezane s otocima Krkom, Cresom i Lošinjem, planinom Učkom te potocima koji se slijevaju u more. Vrijedilo bi usmjeriti pažnju turista na prepoznavanje otoka Krka i Cresa te zamišljanje Lošinja koji se ne može vidjeti s plaže, a nakon toga potaknuti ih na istraživanje potoka koji se slijevaju s Učke. Uvodne smjernice mogle bi biti nalik na sljedeće: „Ležiš na ručniku. Zasigurno si zadivljen ili zadivljena čarolijom. To nije nimalo slučajno, ova je plaža navodno i nazvana po čarobnici. Iza nje stoji istovremeno divna i strašna (doduše, tužna) priča. No njezini su plodovi prekrasni! Otoci, naime, koje imaš priliku gledati povezani su s njome, baš kao i vruje koje će te rashladiti kada se okupaš.” Nakon uvodnih vrlo bi brzo mogle uslijediti sljedeće smjernice: „Kakvo je more? Već si se gotovo osušio ili osušila i možeš se osvrnuti oko sebe. Kako je mogla izgledati priroda

pojedinoj školi), pa time i pogodna za metodički pristup na terenu. To također vrijedi za odrasle turiste koji se mogu sjećati pojedine izvedbe ili njezine interpretacije iz svojega školovanja.

Slika 4. Plaža s pogledom na otoke Krk i Cres

u Medejino vrijeme? One prometnice zasigurno nije bilo. Odakle dopiru Medejine suze? Želiš li se prošetati i saznati?” Postavljena pitanja i komentari mogli bi biti povezani s oblikom otoka (primjerice, Cres s plaže djeluje punašnije od Krka), zamijećenim pticama koje plažu možda nastanjuju od Medejina vremena (primjerice, dolijeću galebovi i vrane) te vegetacijom (primjerice, borovi). Ime potoka Jaz može omogućiti igru riječi povezanu s Jazonom. Također, izvedivo je, uz dobro objašnjenje na stranim jezicima, uklopiti priče iz pera Tatjane Jedriško Pančelat. Prije svega tu se misli na igru riječi *med veja* koja upućuje na marune (Jedriško Pančelat 1999: 98). Njihova je povijest recentnijega datuma i može biti svojevrsan nastavak priče o naseljavanju Medveje.

Sličan je postupak jednostavno primijeniti i u nastavi. Naravno, valja ga prilagoditi uzrastu i mjestu školovanja samih učenika (odnosno tomu u kojoj mjeri poznaju Lovran). Osnovnoškolcima iz Opatije, Lovrana i Mošćeničke Drage mogla bi biti poznata priča o povezivanju toponima Medveja s čarobnicom Medejom u popularnoj literaturi, dok bi onima iz drugih dijelova Hrvatske ili svijeta to bio prvi susret s njome. Mlađim učenicima priča bi se mogla pojednostavniti te dijelovi o zločinima predstaviti na općenitiji način, bez detalja koji bi mogli traumatično djelovati na njih. Medejine suze u nastavku bi njihova doživljaja mogle tako postati suze radosnice budućih posjetitelja. Srednjoškolcima, koji u školama uče o antici, izvanučionička nastava u Medveji omogućila bi ponavljanje usmenih književnih oblika, povijesnoga razvoja književnosti s naglaskom na grčkim autorima te književnoteorijskih pojmova povezanih s tragedijom: od tragičke junakinje do katarze. Sve to, naravno, bilo bi povezano s čitanjem stvarnoga prostora. U zadacima bi se trebala pojavljivati pitanja koja doista potiču takav čin: „Je li pogled na plažu i današnje kupanje u Medveji katarzično iskustvo?“, „Djeluju li crni oblaci nad Cresom kao nagovještaj fan-

tastičnoga događaja?”, „Pružaju li kvarnerski otoci sigurnost današnjim moreplovcima, nasljednicima Argonauta?”, „Podsjeća li vas ime potoka Jaz na junaka o kojemu smo danas razgovarali?”, „Jeste li na svojem putovanju do plaže zamijetili ovce i njihovo runo? Na kojim se lokalitetima danas kriju? Ima li ih na kvarnerskim otocima koje možete zahvatiti pogledom?”

Naposljetku, priča se ne mora uopće doticati skupina kao što su turisti ili učenici, već pojedinaca. Naime, priča o Medeji u medijima i turističkim brošurama dopire i do pojedinaca koji mogu i ne moraju biti turisti. Pojedinač tako, boraveći na plaži, potaknut pričom, može vježbati pamćenje te, sklon umjetnosti, osjećati unutarnje zadovoljstvo uživajući u ljepoti krajolika te u čovjekovoj vještini pripovijedanja i osmišljavanja priča tijekom povijesti. U mislima može proputovati s Argonautima i razmišljati o nastanku otoka Krka i Cresa koje vidi s plaže te vruja u moru ili, pak, o važnosti ovaca u životu današnjih stanovnika sjevernoga Jadrana.

4. Zaključak

Medveja je područje na koje se može primijeniti eferentno čitanje priče o Medeji, odnosno Argonautima. Za to već postoje potvrđeni primjeri u turizmu, a vrlo je lako postupak primijeniti i s učenicima. Naravno, moguće je i osobno, nevođeno čitanje Medveje povezano s vježbanjem pamćenja i/ili ostvarivanjem unutarnjega zadovoljstva pod utjecajem ljepote krajolika i pripovijedanja.

Ovaj rad ponajprije donosi pregled neznanstvene literature o povezanosti toponima Medveja s (anti)junakinjom Medejom na temelju sličnosti njihovih imena. Iako takvo povezivanje počiva na maštovitosti, ono već ima određenu tradiciju, ponajprije u turizmu. U radu se uzima u obzir snaga navedenoga narativa te se nudi metodološka razrada čitanja krajolika u turističke i odgojno-obrazovne svrhe. Pritom turisti i učenici trebaju biti obaviješteni o fikcionalnosti toga narativa. Naposljetku, rad ukazuje na mogućnost unutarnjega zadovoljstva koje pojedinac može osjetiti prilikom čitanja krajolika s pomoću priče. Tim postupcima ovaj rad istovremeno doprinosi znanosti te ima praktičnu svrhu. Iako nudi pregled neznanstvene literature, donosi saznanja o prirodi takva narativa. Potiče literarizaciju prostora te istraživanje razvoja jednostavnih epskih vrsta kao što su legende. Naime, i učenici i odrasle osobe osvijestit će potencijal stvarnih lokaliteta za nastanak priča. Poticaj za njihovo oblikovanje može biti i sam toponim. Na kraju krajeva, mogu se odlučiti i za sustavno onomastičko tumačenje toponima i istraživanje jezika.

Literatura

1. „Argonauti”. 2013. – 2025a. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Bruno Kragić (gl. ur.). Leksikografski zavod „Miroslav Krleža”. URL: <https://enciklopedija.hr/clanak/argonauti> (3. kolovoza 2025.). (Napomena: tiskano izdanje sadržava sažetiji tekst o Argonautima; „Argonauti”. 1999. *Hrvatska enciklopedija: A – Bd*. Dalibor Brozović (gl. ur.). Zagreb: Leksikografski zavod „Miroslav Krleža”, svezak 1, str. 349–350.)
2. Car Emin, Viktor. 1955. „Profesor od rožic”. *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (knjiga 308)*. Marijan Matković (ur.). Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, str. 121–125.
3. De Franceschi, Carlo. 1879. *L'Istria: Note storiche*. Parenzo: Tipografia di Gaetano Coana.
4. Eterović, Igor. 2018. „Obalna toponimija Lovranštine”. *Zbornik Lovranščine*, 5, str. 215–234.
5. Euripid. 2004. „Medeja”. U: *Grčke tragedije*. Eshil, Sofoklo, Euripid. Zagreb: Globus media, str. 181–234.
6. Fry, Stephen. 2021. *Mythos II: Junaci*. Zagreb: Mitopeja.
7. Jedriško Pančelat, Tatjana. 1996. „Legenda o Medveji”. *Opatija – list Grada Opatije*, 1/2, str. 17.
8. Jedriško Pančelat, Tatjana. 1999. „Vilina Medveja”. *Mavrica od jubavi: 99 storij otkaneh po domaću*. Zagreb: Bil Commerce, str. 98–99.
9. Križman, Mate. 2005. „Argonauti”. *Istarska enciklopedija*. Miroslav Bertoša i Robert Matijašić (ur.). Zagreb: Leksikografski zavod „Miroslav Krleža”, str. 26–27.
10. Krapić, Goran. 2025a. „Krlžin *Khevenhiller* u nastavi: Spoj Blanchotova i Petterssonova pristupa”. *Anafora*, XII/1, str. 183–199.
11. Krapić, Goran. 2025b. *Književnost kao kohezijski čimbenik u gimnazijama*. Doktorski rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet.
12. Lewis, Pierce, F. 1979. „Axioms for Reading the Landscape”. *The Interpretation of Ordinary Landscapes*. Donald Meining (ur.). Oxford: Oxford University Press, str. 11–32.
13. Matijašić, Robert. 2005. „Medveja”. *Istarska enciklopedija*. Miroslav Bertoša i Robert Matijašić (ur.). Zagreb: Leksikografski zavod „Miroslav Krleža”, str. 482–483.
14. „Medeja”. 2013. – 2025b. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Bruno Kragić (gl. ur.). Leksikografski zavod „Miroslav Krleža”. URL: <https://enciklopedija.hr/clanak/medeja> (3. kolovoza 2025.). (Napomena: tiskano izdanje sadržava sažetiji tekst o Medeji; „Medeja”. 2005. *Hrvatska enciklopedija: Mal – Nj*. August Kovačec (gl. ur.). Zagreb: Leksikografski zavod „Miroslav Krleža”, svezak 7, str. 172.)
15. Oči Lovrana. 2022. – 2025. URL: <https://ocikvarnera.com/> (17. srpnja 2025.).
16. Ogurlić, Dragan. 2001. „Apsyrtides”. *Jadranske legende*. Rijeka: Adamić, str. 59.
17. Onsea, Antun. 2008. *Opatijska čitanka: Tragovima naše prošlosti*. Opatija: Matrica hrvatska.

18. Pauletić, Marina. 2022. „MEDVEJA: Prekrasna šljunčana plaža, smještena pod padinom Učke, između Lovrana i Mošćeničke Drage, jedna je od najljepših i najpoznatijih na Kvarneru: Sve što je potrebno za relaksirajući odmor”. *Novi list*, LXXVI (24 655), 27. srpnja. Rijeka, str. 28–29. (Napomena: članak je dostupan i na mrežnoj stranici; URL: <http://www.novilist.hr/rijeka-regija/foto-prekrasna-sljuncana-plaza-medveja-nudi-sve-sto-je-potrebno-za-relaksirajuci-odmor/> [4. kolovoza 2025.].)
19. Rosenblatt, Louise M. 1994. *The Reader, the Text, the Poem: The Transactional Theory of the Literary Work*. Carbondale: Southern Illinois University Press.
20. Santarcangeli, Paolo. 2010. „Kvarner”. *Luka obezglavljena orla*. Rijeka: Izdavački centar Rijeka, str. 14–17.
21. Šakaja, Laura. 2015. *Uvod u kulturnu geografiju*. Zagreb: Leykam.
22. Škopljanac, Lovro. 2014. *Književnost kao prisjećanje: Što pamte čitatelji*. Zagreb: Naklada Ljevak.
23. Turistička zajednica Općine Lovran. 2025a. „Medveja”. *Lovran – destinacija bogate povijesti između mora i planine / destination of rich history between the sea and the mountains*, str. 11.
24. Turistička zajednica Općine Lovran. „Medveja”. 2025b. URL: <https://visitlovrان.com/destinacija/medveja/> (17. srpnja 2025.).
25. Viškanić, Damir. 2002. *Quaderna capituli Lovranensis*. Lovran – Rijeka: Katedra Čakavskog sabora Opatija – Adamić.
26. Žic, Igor. 2024. „Priče iz riječke prometne povijesti: Kvarnerske legende”. *Žmigavac*, 113, 27. ožujka, str. 18–19.

Izlaganja

1. Krapić, Goran; Kristina Krapić. *Slikovnica „Zlatarovo zlato” Zdenka Bašića i Tanje Konforta, kulturna geografija i poučavanje književnosti*. Međunarodna znanstvena konferencija posvećena stotoj obljetnici rođenja Milana Crnkovića *Periodizacijski i žanrovski pristupi istraživanju dječje književnosti*. 9. svibnja 2025. Rijeka: Hrvatska udruga istraživača dječje književnosti, Učiteljski i Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci.

Summary

READING MED(V)E(J)A

The paper examines whether there is justification for associating the story of Medea with Medveja in literature, and whether that story can be used for an efferent reading of the landscape for tourism, educational, and personal purposes. The paper focuses on the field of cultural geography, specifically related to “reading landscapes.” With regard to literature, the connection between the story of Medea and Medveja has been identified in newspaper articles on various topics, as well as in professional books and literary works in both Croatian and Italian. It is also noteworthy that the story of Medea also appears in Lovran tourist publications that feature Medveja. The paper confirms a long-standing tradition of associating Medea and Medveja in literature spanning over several decades, accepted over time in both Italian and Croatian traditions. The paper also offers a methodological elaboration of the reading landscapes for tourism purposes. This approach is further extended to the field of education and it explores possibility of achieving inner satisfaction that an individual may experience when reading landscapes through the story of Medea. Furthermore, texts by Tatjana Jedriško Pančelat are considered in the analysis of certain motifs.

Keywords: cultural geography, literature teaching, Medea, Medveja, tourism